

Central European
Digital Media
Observatory

Dezinformační narativy na Slovensku

CEDMO Special Brief

Srpen 2023

Publikováno 4. září 2023

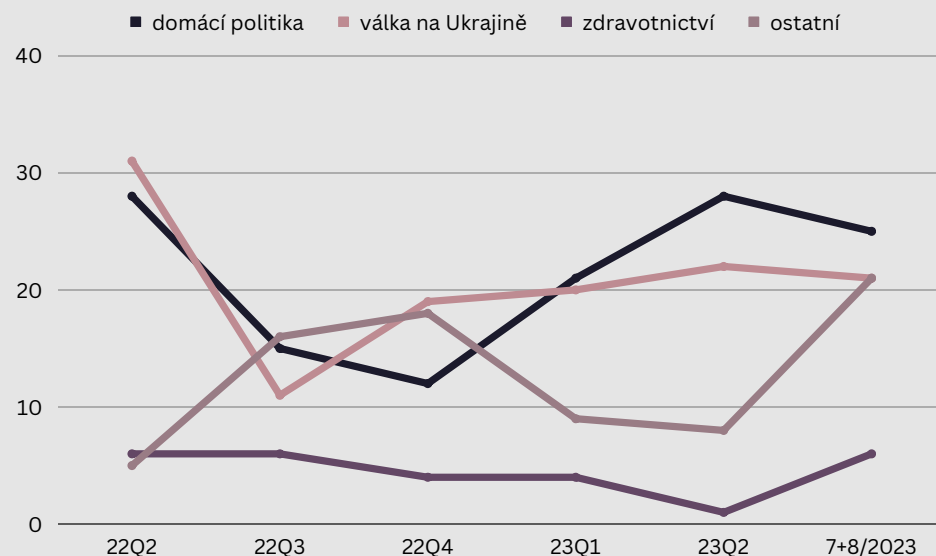
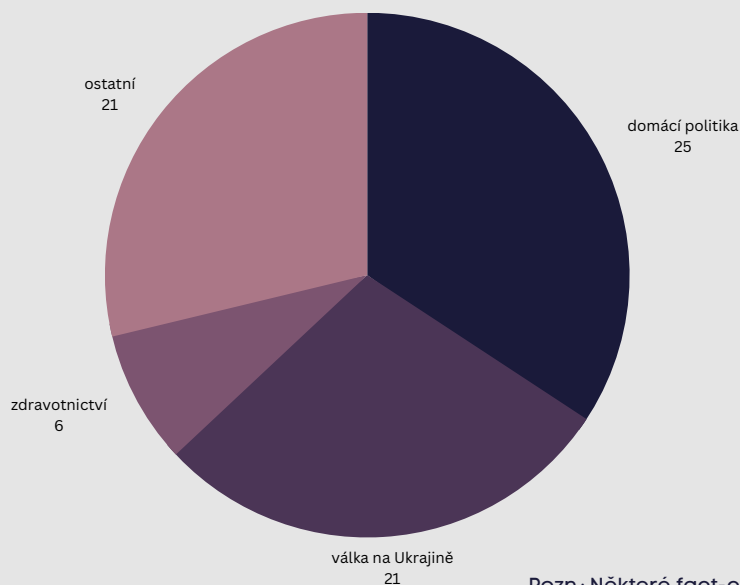
Trendy dezinformačních narativů

Hlavní trendy a dezinformační narativy v červenci a srpnu 2023

V červenci a srpnu 2023 bylo ve slovenském online prostoru stále významně zastoupené téma války na Ukrajině, do popředí se ale dostalo téma domácí politiky, především v souvislosti s blížícími se parlamentními volbami. Fact-checkingové organizace v CEDMO v tomto čtvrtletí publikovaly celkem 73 fact-checků ve slovenštině, z nichž 21 se týkalo situace na Ukrajině nebo domácího dění souvisejícího s Ukrajinou. Dokonce 25 textů se zaměřovalo na domácí politiku Slovenska a v 6 článcích se fact-checkeři věnovali tématu zdravotnictví.

Zastoupení témat ve fact-checkových textech

červenec–srpen 2023

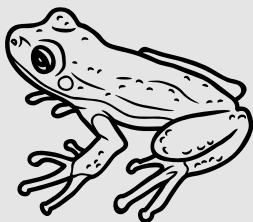
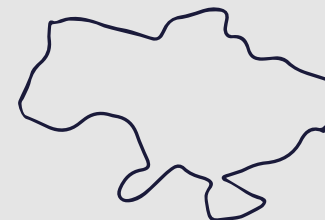

Pozn.: Některé fact-checky se týkají více témat zároveň.

Hlavní narativy na Slovensku

Videa z Ukrajiny

Fact-checkingové organizace v CEDMO se zabývaly mj. příspěvky, které mylně prezentovaly videa z Ukrajiny jako doklad toho, že ukrajinští vojáci se ve velkém vzdávají a bojová videa jsou zinscenovaná. První video zachycuje květnovou výměnu zajatců, facebookové příspěvky jej ale prezentovaly jako záběr na vzdávající se ukrajinské jednotky. Na druhém videu, které fact-checkeři sdružení v CEDMO ověřovali, je vidět bojová akce, v pozadí se ale mihne fotografka v reflexní vestě. Toto video z výcvikového střediska pro veřejnost ale proruské telegramové kanály začaly šířit jako doklad toho, že ukrajinská strana ve skutečnosti bojová videa jen finguje.

Škodlivé látky v potravinách

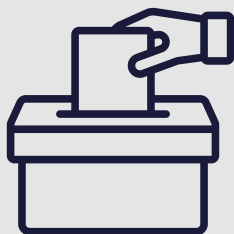
V letních měsících se začaly na sociálních sítích opět ve větší míře objevovat příspěvky poukazující na údajné škodlivé látky v některých potravinách. Hlavním terčem konspiračních teorií se stala značka Rainforest Alliance, která označuje potraviny vyrobené v souladu s principy udržitelnosti. Fact-checkingové organizace Demagog.cz a AFP vyvracely virální příspěvky, podle nichž je do produktů označených zelenou žabkou – logem Rainforest Alliance – přidáván hmyz, GMO, látky z vakcín, hormony či další chemikálie. Konspirační teorie poukazují také na údajný vliv Evropské unie či Billa Gatese. Ten se stal také terčem další teorie o údajné škodlivosti potravin s označením Apeel. Jak popsali fact-checkeři CEDMO, všechna tato tvrzení jsou nepodložená.

Hlavní narativy na Slovensku

Politika

Smyslený předvolební průzkum

V červnu se na facebooku šířil smyšlený předvolební průzkum, který zveličoval podporu opozičních stran. Tvrdil, že průzkum rakouské televize ukázal více než 32% podporu pro Smer-SSD a vyšší čísla pro další opoziční strany jako Hlas a Republika. Jak uvádí Demagog.sk, žádná rakouská televize ani médium takový průzkum nezveřejnilo. Prezentovaná čísla se navíc výrazně liší od průzkumů slovenských agentur. Facebookový příspěvek s falešným průzkumem navíc zpochybňuje objektivitu reálných průzkumů veřejného mínění, o kterých informovala média jako Denník N.

Někteří slovenští politici poukazovali v červenci na možné ovlivňování voleb ze strany nevládních organizací a společnosti ESET. Jak popsal web Infosecurity.sk, softwarová společnost ESET nařčení jednoznačně vyvrátila, protože Statistický úřad SR při počítání hlasů žádný software od této firmy nepoužívá. Také kampaň za zvýšení volební účasti mladých lidí byla označena jako komplot s cílem zlepšit výsledky „proamerických“ a „proválečných“ stran, přestože k volbě žádné konkrétní strany nevyzývá.

Zpochybňování voleb

Dezinformace o transgender lidech

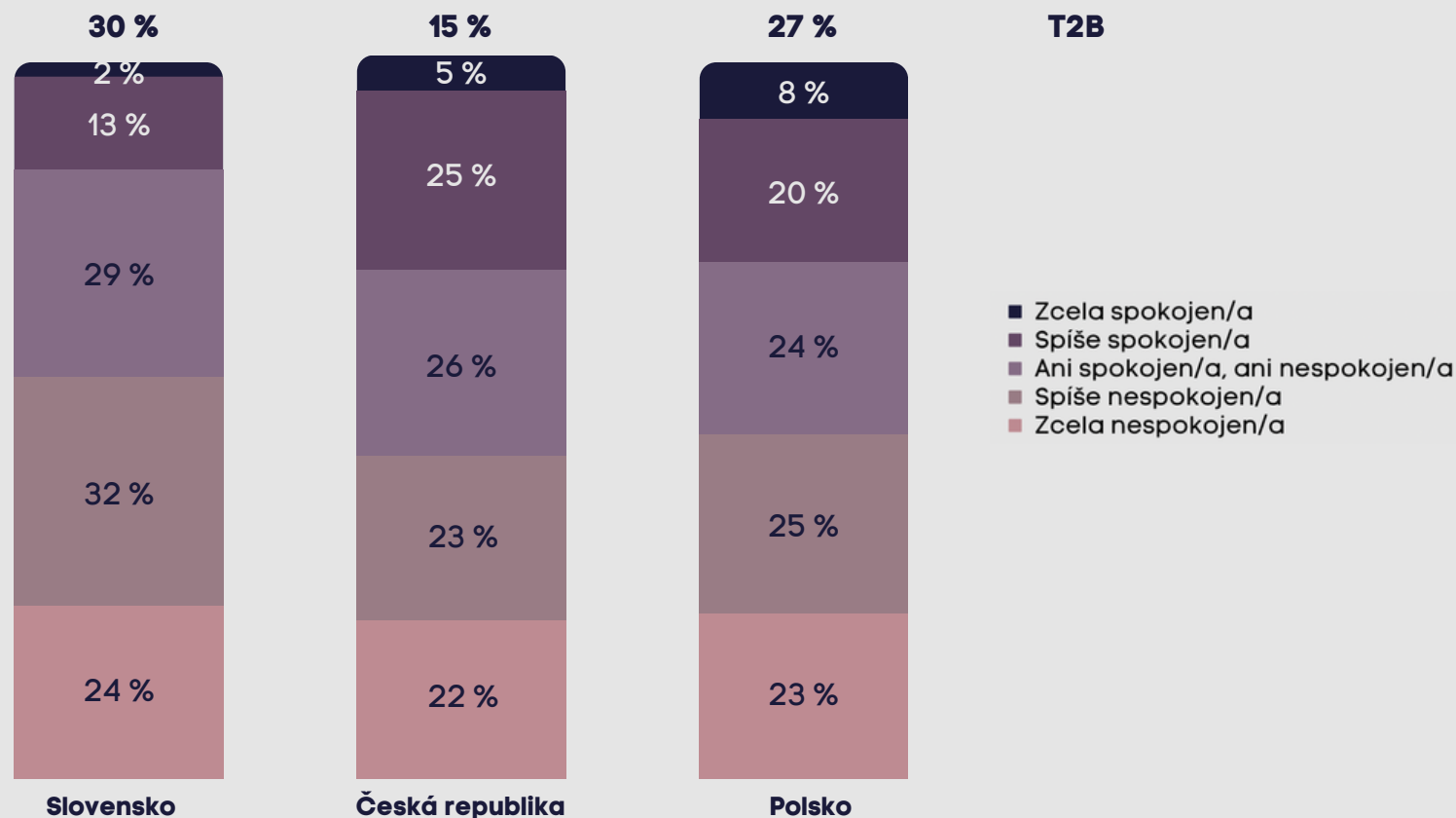
Podobně jako v jiných evropských zemích věnovali v době pochodů pride i politici na Slovensku zvýšenou pozornost tématům LGBTI+ osob. Demagog.sk upozorňoval na zavádějící informace vykreslující transgender lidi jako společenskou hrozbu: v zahraničí se nepotvrdily informace o dětech, které se na školách identifikují jako zvířata. Politici také nepravdivě argumentovali o hormonální terapii, která nezpůsobuje deprese, naopak podle vědeckých studií mentální zdraví transgender lidí zlepšuje.

Spokojenost s demokracií: mezinárodní srovnání

Nejméně spokojeni s fungováním demokracie jsou Slováci, věří jí pouze na 15 %. V Česku a v Polsku je spokojenost s demokracií oproti Slovensku takřka dvojnásobná.

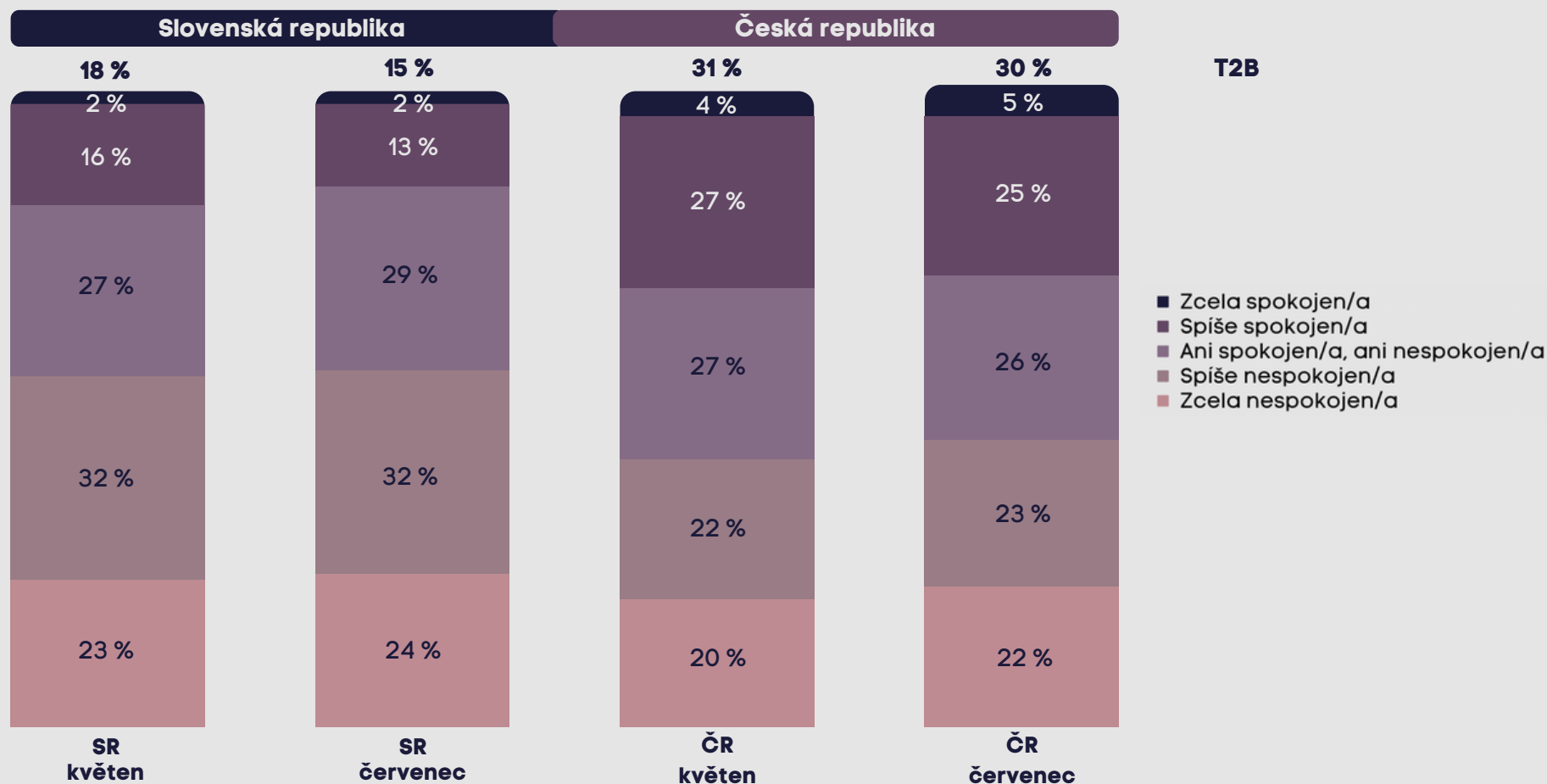
Otázka: Jak jste spokojen/a s fungováním demokracie v České republice / na Slovensku / v Polsku?

Spokojenost s demokracií na Slovensku a v ČR – srovnání v čase

Spokojenost s demokracií zůstává v ČR a SR relativně stabilní. Spokojenost s demokracií v České republice klesla od května o 1%. Na Slovensku poklesla o 3%.

Otázka: Jak jste spokojen/a s fungováním demokracie v České republice / na Slovensku?

Popis země vlastními obyvateli – mezinárodní srovnání

Nejvíce pesimisticky se na svou zemi dívají Slováci. Nadpoloviční většiny všech tří populací pak věří, že většina politiků je zkorumpovaná.

Otázka: Do jaké míry podle Vás následující tvrzení popisují situaci v České republice / na Slovensku / v Polsku?

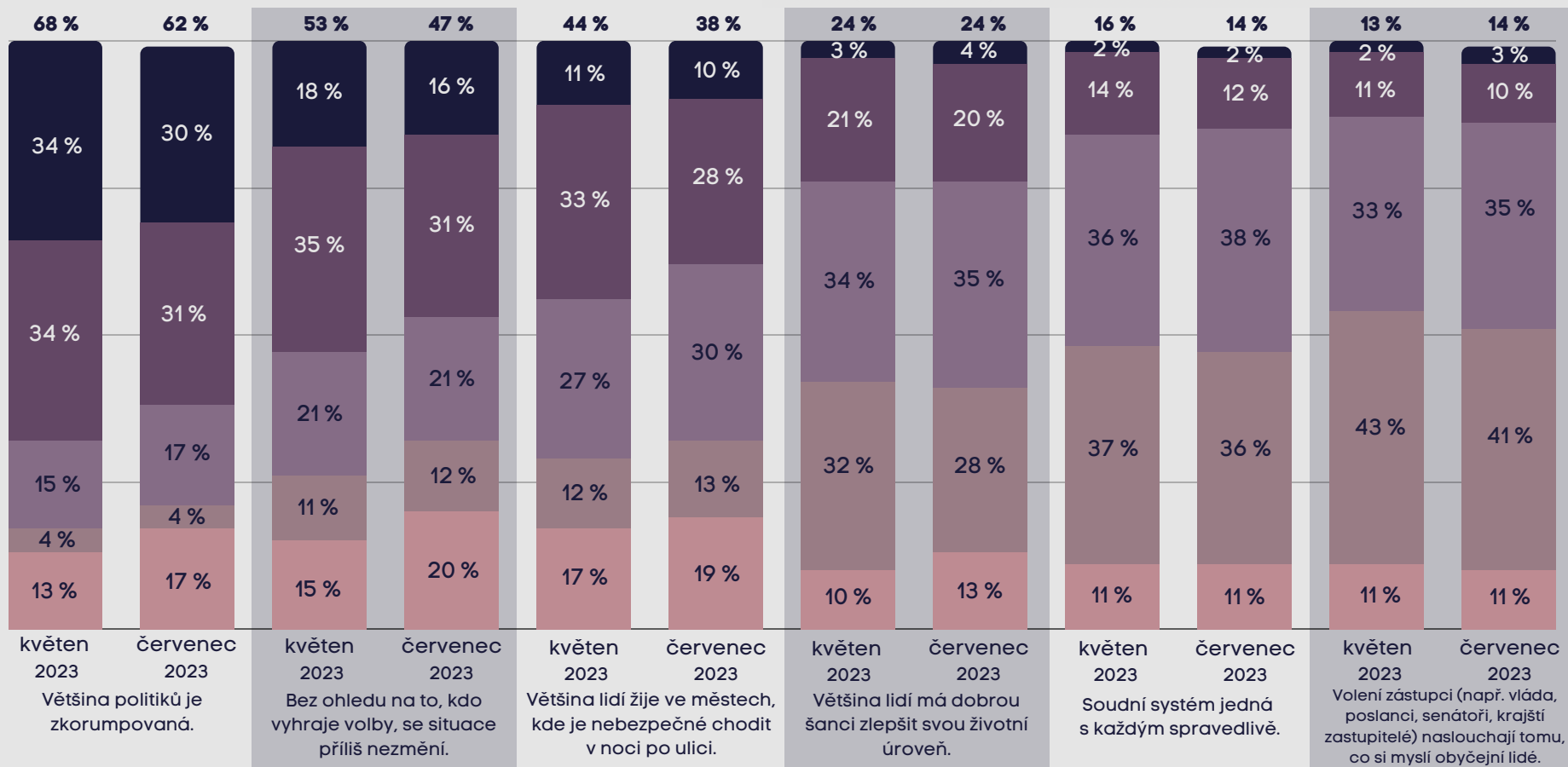
	Průměrné hodnoty	Slovensko	Česká republika	Polsko
Většina politiků je zkorumpovaná.	64 %	62 %	68 %	63 %
Bez ohledu na to, kdo vyhraje volby, se situace příliš nezmění.	50 %	47 %	56 %	48 %
Většina lidí žije ve městech, kde je nebezpečné chodit v noci po ulici.	38 %	38 %	41 %	35 %
Většina lidí má dobrou šanci zlepšit svou životní úroveň.	32 %	24 %	39 %	34 %
Soudní systém jedná s každým spravedlivě.	23 %	14 %	37 %	18 %
Volení zástupci (např. vláda, poslanci, senátoři, krajsí zastupitelé) naslouchají tomu, co si myslí obyčejní lidé.	19 %	14 %	20 %	22 %

Popis Slovenské republiky vlastními obyvateli – srovnání v čase

V porovnání s předchozí vlnou Slováci méně často souhlasí s tím, že je většina politiků zkorumpovaná, že se situace příliš nezmění bez ohledu na to, kdo vyhraje volby, a že většina lidí žije ve městech, kde je nebezpečné chodit v noci po ulici. Rozdíl čítá 6 p. b.

Otázka: Do jaké míry podle Vás následující tvrzení popisují situaci ve Slovenské republice?

■ Nevim (bez odpovědi) ■ Vůbec ■ Špatně ■ Docela dobře ■ Velmi dobře

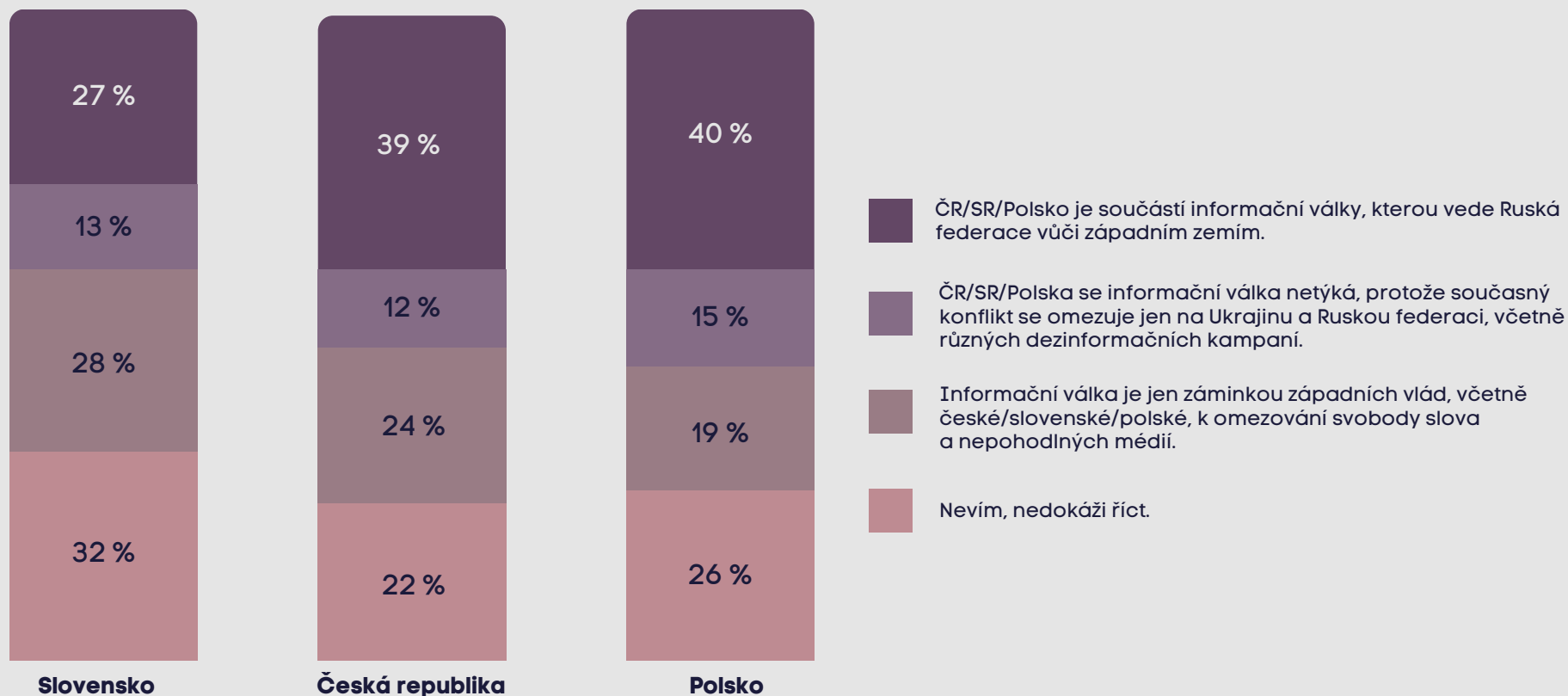
Pozn.: T2B = součet odpovědí „Velmi dobře“ a „Docela dobře“

Báze: SR – květen n = 1004, červenec n = 1005

Vnímání informační války: mezinárodní srovnání

Lidé v Polsku oproti Čechům a Slovákům méně často uvádí, že informační válka je jen záminkou západních vlád k omezení svobody slova. Naopak Slováci si oproti Čechům a Polákům méně často myslí, že je Slovensko součástí informační války.

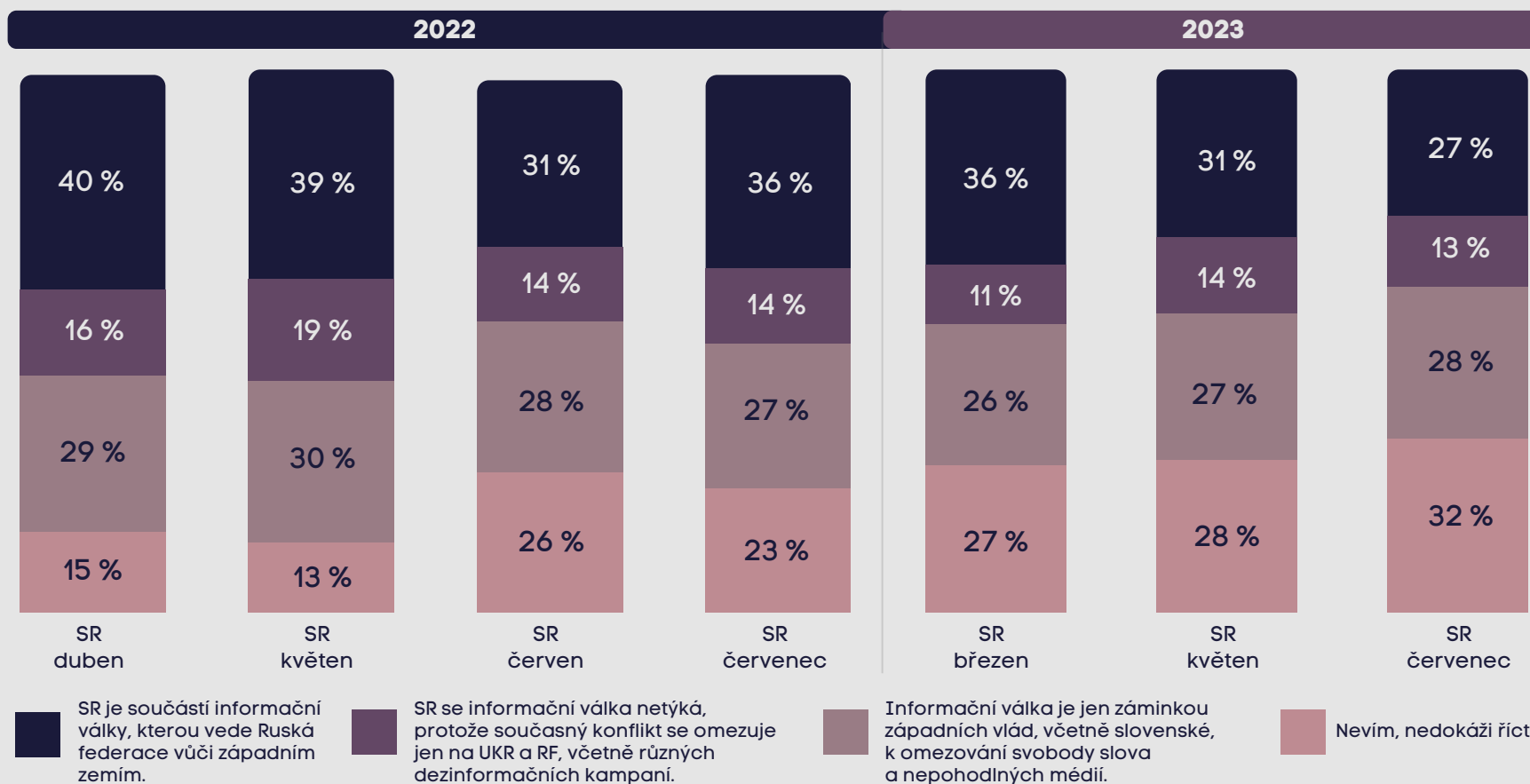
Otázka: Který z následujících výroků nejlépe vystihuje Váš pohled na válečný konflikt na Ukrajině, resp. jeho dopady na Českou republiku / Slovenskou republiku / Polsko?

Vnímání informační války ve Slovenské republice

Na Slovensku stále klesá počet lidí, kteří uvedli, že je jejich země součástí informační války vedené Ruskem. Poprvé se vyrovnal s počtem lidí, kteří uvádí, že je informační válka pouze záminkou západních vlád. Třetina Slováků si pak není jistá odpovědí.

Otázka: Který z následujících výroků nejlépe vystihuje Váš pohled na válečný konflikt na Ukrajině, resp. jeho dopady na Slovensko?

Věrohodnost dezinformací: mezinárodní srovnání

Češi a Slováci nejčastěji věří dezinformaci o tom, že Volodymyr Zelenskyj byl vypískán při návštěvě Česka. Poláci nejvíce věří zprávě o zvýšeném výskytu radiace na území Česka a Slovenska.

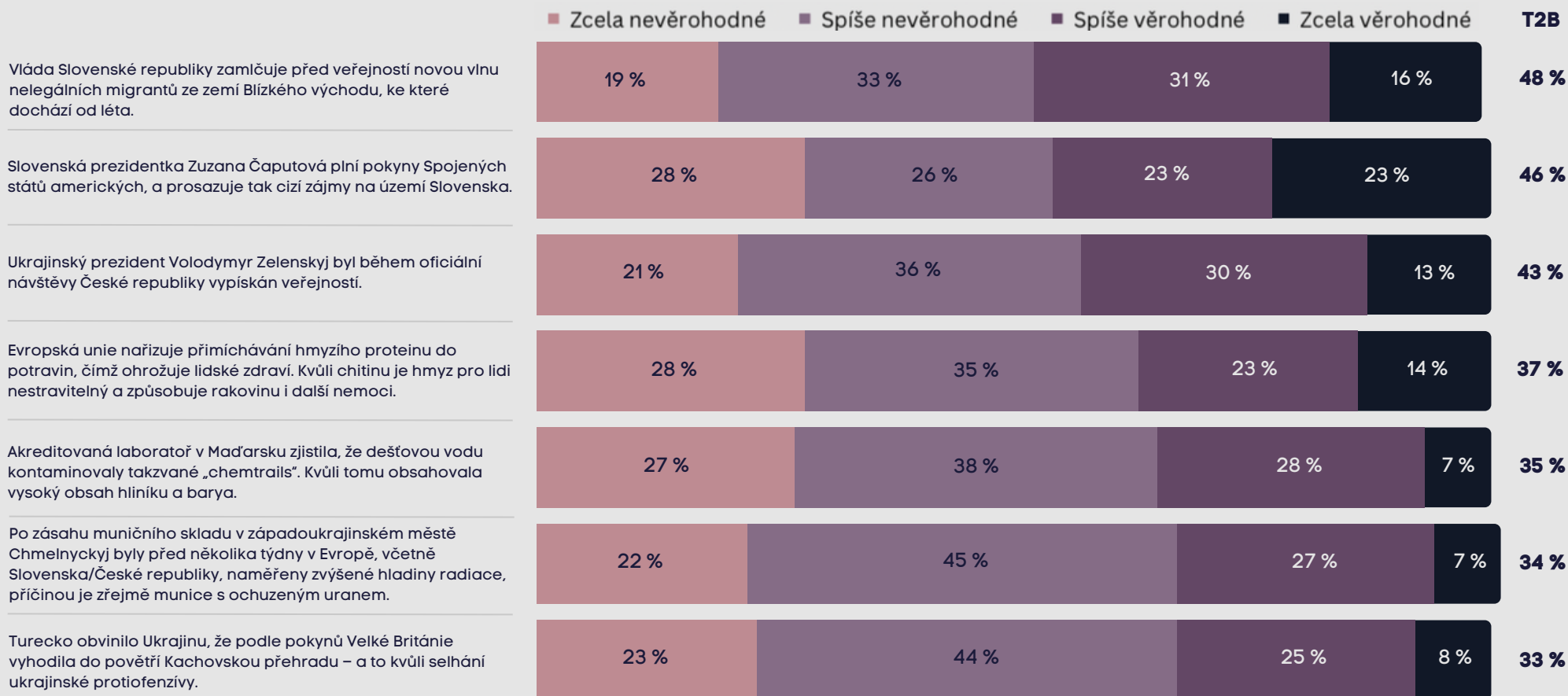
Otázka: Do jaké míry považujete následující zprávy za nevěrohodné, nebo naopak věrohodné?

	Průměrné hodnoty	Slovensko	Česká republika	Polsko
Ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj byl během oficiální návštěvy České republiky vypískán veřejností.	38 %	43 %	40 %	31 %
Po zásahu muničního skladu v západoukrajinském městě Chmelnyckyj byly před několika týdny v Evropě, včetně Slovenska/České republiky, naměřeny zvýšené hladiny radiace, příčinou je zřejmě munice s ochuzeným uranem.	37 %	34 %	37 %	42 %
Akreditovaná laboratoř v Maďarsku zjistila, že dešťovou vodu kontaminovaly takzvané „chemtrails“. Kvůli tomu obsahovala vysoký obsah hlíníku a barya.	36 %	35 %	33 %	41 %
Evropská unie nařizuje přímíchávání hmyzího proteinu do potravin, čímž ohrožuje lidské zdraví. Kvůli chitinu je hmyz pro lidi nestravitelný a způsobuje rakovinu i další nemoci.	36 %	37 %	35 %	37 %
Turecko obvinilo Ukrajinu, že podle pokynů Velké Británie vyhodila do povětří Kachovskou přehradu – a to kvůli selhání ukrajinské protiofenzívy.	32 %	33 %	37 %	27 %

Věrohodnost dezinformací ve Slovenské republice

Necelá polovina Slováků si myslí, že zpráva o zatajování nové vlny migrantů slovenskou vládou je důvěryhodná a že slovenská prezidentka plní pokyny USA, čímž prosazuje cizí zájmy na území Slovenska.

Otázka: Do jaké míry považujete následující zprávy za nevěrohodné, nebo naopak věrohodné?

Pozn.: T2B = součet odpovědí „Zcela věrohodné“ a „Spíše věrohodné“

Báze: ČR n = 1061; SR n = 1005; PL n = 1001

Metodika výzkumu

Velikost vzorku	1005 respondentů v SR, 1061 respondentů v ČR, 1001 respondentů v PL
Termín dotazování	17. 7. – 25. 7. 2023
Metoda sběru dat	dotazování metodou CASI pomocí online panelů Populace.cz, Populacia.sk. a Ipsos Interactive Services Poland
Reprezentativita	reprezentativní vzorek populace ČR, SR a PL starší 18 let (kvótní výběr dle pohlaví, věku, kraje, velikosti sídla a vzdělání)
Realizátor a zadavatel	výzkum realizuje společnost Ipsos (člen SAVA a SIMAR) exkluzivně pro Univerzitu Karlovu – CEDMO

Tato publikace shrnuje práci vybraných fact-checkingových organizací v rámci CEDMO (AFP, Demagog.sk a Infosecurity.sk) do srpna 2023.

Odkazy na veškeré fact-checkové výstupy použité v této publikaci naleznete ZDE.

Za obsah fact-checkingové části publikace je zodpovědný Demagog.cz, kontaktní osoba: Petr Gongala, e-mail: petr.gongala@demagog.cz.

Za obsah výzkumné části publikace je zodpovědná Univerzita Karlova, kontaktní osoba: Václav Moravec, e-mail: vaclav.moravec@fsv.cuni.cz

Kontaktní osoba CEDMO: Anja Grabovac, e-mail: anja.grabovac@fsv.cuni.cz

UNIVERZITA
KARLOVA

